

Broedvogels van Reutum (NO-Twente) in 2010

Symen Deuzeman

Sovon-rapport 2011/15

Broedvogels van Reutum (NO-Twente) in 2010

Symen Deuzeman (SOVON)

Sovon-rapport 2011/15
Dit rapport is samengesteld in opdracht
van Staatsbosbeheer, Regio Oost

Copyright 2011

Dit rapport is samengesteld in opdracht van Staatsbosbeheer, Regio Oost, door Symen Deuzeman (SOVON).
Als volgt citeren: Deuzeman S. 2011. Broedvogels van Reutum (NO-Twente) in 2010. SOVON-rapport 2011/15. SOVON Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.

Lay-out: Peter Eekelder en Symen Deuzeman

Foto's: Symen Deuzeman tenzij anders vermeld.

Foto's omslag: Overzichtsfoto Reutumerveen, 10 april 2011, Buizerd & Groene Specht (Hans Gebuis)

Niets uit dit rapport mag worden vermenigvuldigd d.m.v. druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande toestemming van SOVON en/of de opdrachtgever.

ISSN-nummer: 1382-6255

Inhoud

1. Inleiding	5
2. Gebied	7
2.1. Ligging en karakteristiek	7
2.2. Deelobjecten	7
3. Werkwijze en omstandigheden in 2010	11
4. Resultaten	13
4.1. Soorten en aantallen	13
4.2. Soortbesprekingen	14
4.3. Overige fauna	16
5. Evaluatie	17
Samenvatting	18
Literatuur	19
Bijlagen	
Bijlage I. Weersomstandigheden 2010	
Bijlage II. Verspreidingskaarten	

1. Inleiding

Staatsbosbeheer gebruikt in haar bedrijfstaking plantensoorten, vegetatietypen en broedvogelsoorten als graadmeter voor de kwaliteit en doelrealisatie van haar terreinen. In ieder terrein wordt zo in een cyclus van tien jaar een basiskartering uitgevoerd van plantensoorten, vegetatietypen en broedvogels. In de tussentijdse periode wordt een selectie van vogel- en plantensoorten en andere Rode Lijst-soorten gemonitord door gespecialiseerde boswachters en vrijwilligers. Met deze gegevens uit de basiskarteringen en de monitoring wordt de evaluatie van het beheer (Interne Kwaliteitsbeoordeling, kortweg IK) uitgevoerd. Zo kan beoordeeld worden of het gevoerde beheer de gewenste effecten heeft gehad. Maar ook kunnen in de analyse andere factoren zoals verzuring, vermesting, verdroging en andere negatieve en/of positieve effecten op de natuurkwaliteiten van een gebied worden vastgesteld. De uitgewerkte gegevens, onder andere digitale verspreidingsgegevens, worden opgeslagen in de digitale database (Kievit) van Staatsbosbeheer.

Binnen dit kader werd in opdracht van Staatsbosbeheer regio Oost in een aantal objecten in Noordoost-Twente (239,2 ha) een broedvogelinventarisatie uitgevoerd in 2010. Het gebied bestaat uit verspreid liggende objecten onderverdeeld in het Gammelke, Reutum en de Rossummermeden. In dit rapport wordt het deelobject Reutum (80,5 ha) besproken. Er is geen eerdere basiskartering uitgevoerd in het object. De inventarisatie beperkte zich tot zeldzame, schaarse en een selectie van algemene soorten en werd uitgevoerd door de samensteller van dit rapport, werkzaam bij Vereniging SOVON Vogelonderzoek Nederland.

Het basismateriaal ligt opgeslagen in het SOVON-kantoor te Nijmegen.

Voor hulp in het veld, aandragen van materiaal en commentariën van het concept bedank ik Jaap Rouwenhorst, Rick Ruis (Staatsbosbeheer regio Oost), Willem van Manen (SOVON) en Ben Hulsebos. Dries Oomen en Willem van Manen waren vanuit SOVON behulpzaam bij de verwerking in GIS en Marc Waterman vanuit Staatsbosbeheer.

2. Gebied

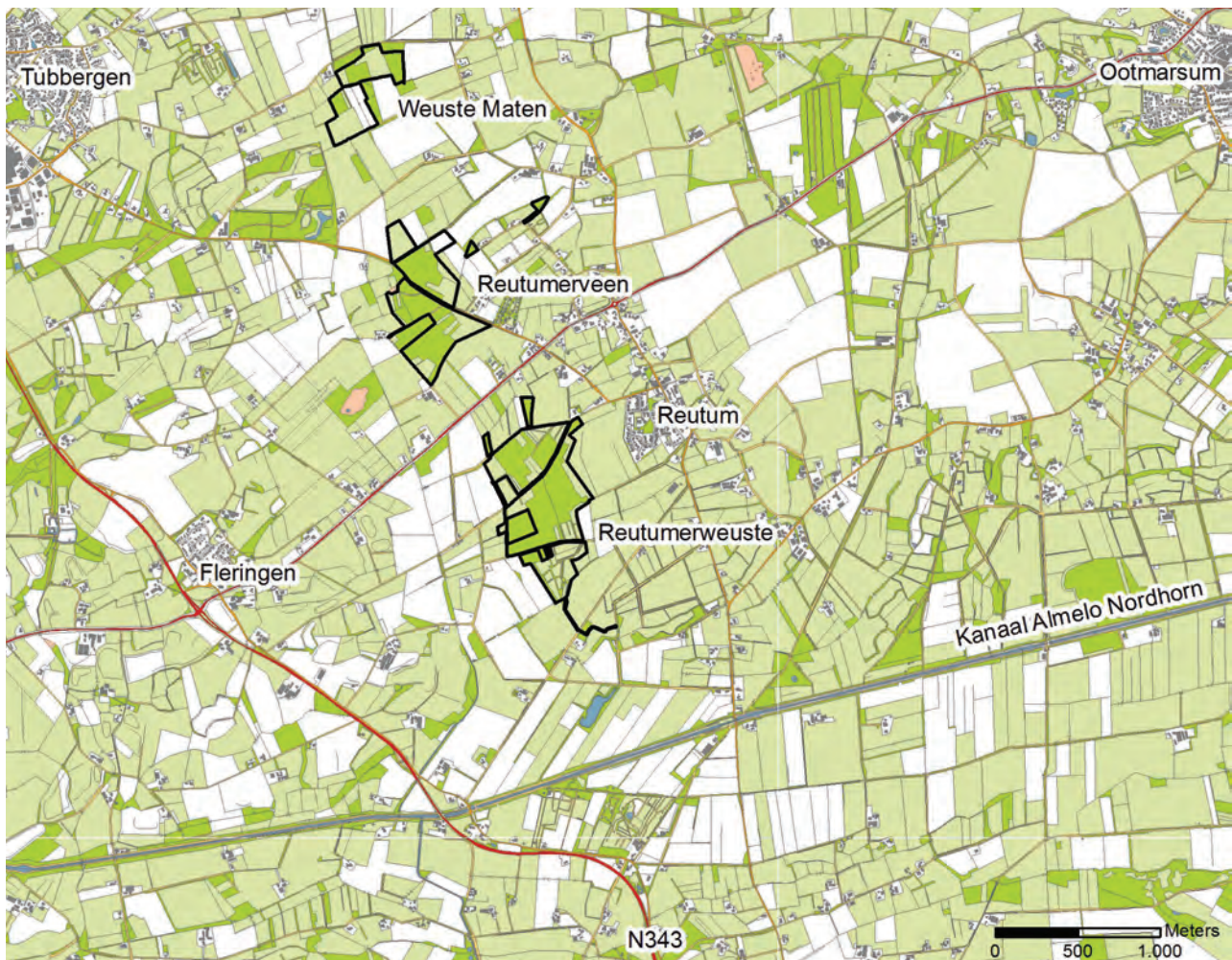
2.1. Ligging en karakteristiek

Reutum (80,5 ha) bestaat uit een drietal reservaten. Van noord naar zuid heten ze de Weuste Maten, het Reutumerveen en de Reutumerweuste. De reservaten liggen in Noordoost-Twente, ten westen van het dorp Reutum en ten zuidoosten van Tubbergen (figuur 1). De reservaten kunnen gekarakteriseerd worden door een grote afwisseling van conflicten van natte elzenbroekbossen (hoog- en laagveenbos) en schrale kleurige schraalgraslanden. De bodem is doorgaans venig en is gevormd in zwak ontwikkelde beekdalen.

Het grootste deel van de reservaten bestaat uit natte elzenbroekbossen (33,5 ha). Op de drogere en verzuurde delen is eik de bepalende boomsoort (26,3 ha) en in mindere mate ook berk (5,5 ha). Hier is een struiklaag van wilgen, vuilboom en lijsterbes aanwezig. De eiken zijn rond 1900 aangeplant. Het

betreft voornamelijk laanbomen. Het grootste deel van de elzen is aangeplant in de periode 1950-60, ten tijde van de ontginning van de veengebieden. Deze elzenbroekbossen zijn tamelijk homogeen, al is er bijmenging met berk aanwezig. Her en der is een spontane grove den opgeslagen.

De natte schraalgraslanden van het Reutumerveen zijn uniek vanwege de bijzonder rijke flora. Er groeien veel veenmossen en verschillende soorten orchideeën. Typerend zijn de zeggensoorten waaronder enkele voor Nederland unieke bastaarden. De natte schraalgraslanden van de Reutumerweuste zijn wat minder uniek, maar ook hier komt een rijke flora voor, met plaatselijk verschillende soorten orchideeën. De graslanden van de Weuste Maten zijn beduidend droger. Deze worden in de zomermaanden extensief begraaasd door koeien. In zeer geringe mate komt er nog wat bouwland (Reutumerveen) voor in het object.

Figuur 1. Situering van Reutum met de veelgebruikte toponiemen van de verspreid liggende objecten.

2.1. Deelobjecten

De drie deelobjecten worden hieronder kort besproken aan de hand van enkele biotoopfoto's (zie figuur 1 voor ligging).

Weuste Maten

Een groot deel van de Weuste Maten bestaat uit, deels met pitrus, verruigd grasland. In het voorjaar en zomer wordt het grasland extensief begraasd door runderen (boven). Het bos bestaat voor het grootste deel uit elzenbroekbos. Langs de randen staan ook berken en grove dennen (onder). In tegenstelling tot de overige twee deelgebieden is de Weuste Maten tamelijk droog. 10 april 2011.

Reutumerveen

Het grootste deel van de bossen van het Reutumerveen bestaat uit (zeer) nat elzenbroekbos (onder). Eiken en berken komen spaarzamer voor, met name op de drogere delen in de vorm van lanen (boven). 10 april 2011.

Het Reutumerveen wordt gekenmerkt door een complex van natte broekbossen met een diverse afwisseling met schrale hooilandjes met een bijzondere vegetatie (boven), in het noorden ligt een vrij groot graslandperceel waarop Kieviten broedden (onder). 10 april 2011.

Reutumerweuste

In de Reutumerweuste is een grote afwisseling aanwezig van zeer natte elzenbroekbossen met schrale natte schraalgraslanden (boven). De graslandjes worden afgewisseld door opgaand struweel en loofbos (onder). 10 april 2011.

Op de drogere delen komen zeer oude eikenbomen voor, vooral aangeplant in lanen (boven). Op de foto onder is goed te zien dat de oude eiken doorgaans begroeid raken met klimop (onder). 10 april 2011.

3. Werkwijze en omstandigheden in 2010

Weersomstandigheden

Aan het voorjaar van 2010 ging een matig koude winter vooraf met enkele stevige vorstperiodes in januari en februari die voor wintergevoelige soorten leidde tot verhoogde sterfte. Het weer tijdens de inventarisatiemaanden in maart-juni was aanvaardbaar aan de koude kant, maar verder geschikt om te inventariseren. Voor een algemeen overzicht van het weer in het broedseizoen van 2010, wordt verwezen naar Bijlage I.

Overige condities voor vogels

Het was een matig veldmuizenjaar en lokaal was sprake van rupsenplagen in zomereik.

Keuze van geïnventariseerde soorten

Alleen enkele algemene soorten (Winterkoning, Roodborst, Merel, Goudhaan, Tjiftjaf, Fitis, Koolmees en Vink) zijn niet integraal geïnventariseerd, omdat kartering van deze soorten een andere aanpak vereist en vooral veel meer tijd kost. Deze soorten waren alle als broedvogel aanwezig in het onderzoeksgebied in 2010.

Veldwerk

Er werden vijf integrale inventarisatieronden uitgevoerd in de periode maart t/m juni (Tabel 1). In grote lijnen werd de uitgebreide territoriumkartering toegepast, zoals beschreven in Hustings *et al.* (1985), conform de normen vastgelegd in de Handleiding Broedvogel Monitoring Project (van Dijk & Boele 2011). Er werd 27 uur en 48 minuten besteed aan veldwerk, wat neerkomt op 20,7 minuten per hectare. De meeste bezoeken werden 's ochtends gebracht, vanaf ongeveer een uur voor zonsopgang. In juni werd een schemerronde in de vroege ochtend en avond gemaakt, waarbij het geluid van Bos- en Steenuil werd nagebootst om de vogels tot roepen aan te zetten en om Houtsnippen in kaart te brengen.

In maart en april is op geschikt lijkende plekken het geluid van de Middelste Bonte Specht afgespeeld, echter zonder respons.

Er werd uitsluitend lopend gekarteerd, omdat de meeste objecten moeilijk begaanbare terreinen bleken te zijn. Bij roofvogels en kraaien werd intensief gezocht naar nesten. Bij alle soorten werd veel aandacht besteed aan uitsluitende waarnemingen en werden buitenranden van het gebied meegeïnvventariseerd, waardoor overschatting van het aantal territoria vrijwel uitgesloten is.

Interpretatie

Waarnemingen zijn vanaf de (papier) veldkaart overgezet in de database van SOVON, waarbij meestal de standaard-broedcode werd meegegeven, maar in geval van zeldzame soorten en nestvondsten, werd deze code aangepast. De waarnemingen zijn geclusterd tot territoria met behulp het door SOVON ontwikkelde autoclusterprogramma volgens de criteria in van Dijk & Boele (2011). Vanwege het kleinere aantal bezoeken dan vereist in het BMP, zijn de criteria op enkele fronten versoepeld: De voorste datumgrens is met vijf dagen vervroegd en voor een territorium is slechts één (in van Dijk & Boele 2011 soms meer) geldige waarneming tussen de datumgrenzen nodig. Doordat tijdens de gebiedskarteringen (zoals onderhavige) vaak gebieden worden gekarteerd die groter zijn dan het gemiddelde BMP-proefvlak en verspreiding een belangrijke component is in dit type onderzoek, zijn enkele fusie-afstanden vergroot van 100 naar 200 m, van 200 naar 300 m en van 300 naar 500 m.

Tabel 1. Tijdsinvestering in Reutum in 2010.

Ronde	Datum	Onderzoekstijd	Totaal (uren)
18-mrt	9:45	15:00	5,3
23-mrt	14:15	17:00	2,8
5-apr	6:50	13:25	6,6
6-mei	10:00	15:10	5,2
15-jun	7:40	11:30	3,8
15-jun	14:45	17:30	2,8
15-jun	22:30	23:59	1,5
			27,8

Symen Deuzeman op zoek naar flora! in het nabijgelegen Lemselermaten, 1 juli 2010 (Rick Ruis)

4. Resultaten

4.1. Soorten en aantallen

In Reutum werden in totaal 48 vogelsoorten als waarschijnlijke of zekere broedvogel geregistreerd. Van 40 soorten zijn gegevens in het hele gebied

verzameld, de overige acht behoren tot de (zeer) algemene soorten en van deze soorten is alleen de aanwezigheid genoteerd (tabel 2). In totaal zijn zes soorten vastgesteld die voorkomen op de Rode Lijst van bedreigde en/of karakteristieke vogelsoorten,

Tabel 2. Soorten, aantallen en dichtheden per 100 ha van integraal gekarteerde soorten in Reutum, (80,2 ha) in 2010. Rode Lijstsoorten staan aangegeven met een sterretje.

Naam	Reutumerweuste	Weuste Maten	Reutumerveen	Totaal Reutum	N/100ha
Wilde Eend	1	-	-	1	1,2
Havik	1	-	1	2	2,5
Buizerd	2	2	1	5	6,2
Fazant	1	1	2	4	5,0
Kievit	-	-	2	2	2,5
Houtsnip	2	-	-	2	2,5
Holenduif	1	-	-	1	1,2
Houtduif	6	2	2	10	12,5
Zomertortel*	1	-	-	1	1,2
Koekoek*	1	-	-	1	1,2
Bosuil	1	-	-	1	1,2
Groene Specht*	1	-	-	1	1,2
Grote Bonte Specht	6	1	4	11	13,7
Kleine Bonte Specht	2	-	1	3	3,7
Boompieper	4	3	1	8	10,0
Heggenmus	6	-	1	7	8,7
Gekraagde Roodstaart	2	-	2	4	5,0
Zanglijster	5	1	4	10	12,5
Grote Lijster	4	-	1	5	6,2
Sprinkhaanzanger	1	-	-	1	1,2
Grasmus	-	-	1	1	1,2
Tuinfluit	12	1	7	20	24,9
Zwartkop	17	3	12	32	39,9
Grauwe Vliegenvanger*	3	-	1	4	5,0
Bonte Vliegenvanger	3	-	2	5	6,2
Staatmees	5	-	1	6	7,5
Glanskop	3	2	2	7	8,7
Matkop*	2	1	2	5	6,2
Pimpelmees	5	2	4	11	13,7
Boomklever	4	1	-	5	6,2
Boomkruiper	8	2	4	14	17,5
Wielewaal*	-	1	-	1	1,2
Gaai	3	1	2	6	7,5
Kauw	1	-	-	1	1,2
Zwarte Kraai	2	2	2	6	7,5
Spreeuw	8	-	1	9	11,2
Groenling	2	-	-	2	2,5
Goudvink	2	-	1	3	3,7
Appelvink	3	-	-	3	3,7
Geelgors	2	1	1	4	5,0
Totaal/object	132	27	65	224	

te weten: Zomertortel, Koekoek, Groene Specht, Grauwe Vliegenvanger, Matkop en Wielewaal (van Beusekom et al. 2005).

4.2. Soortbesprekingen

In dit hoofdstuk worden gegevens vermeld die aanvullende informatie verschaffen over de betrouwbaarheid van de inventarisatie en de betekenis van het gebied voor broedvogels. Bij een aantal soorten is niet meer informatie voorhanden dan rechtstreeks uit de verspreidingskaart kan worden afgelezen. Deze soorten worden derhalve niet beschreven. Bij een aantal soorten wordt nader ingegaan op broedbiologie en –succes. In bijlage II zijn de verspreidingskaarten per soort weergegeven.

HAVIK, 2 territoria

Er werden twee bezette nesten gevonden (tabel 3). Het paar van de Reutumerweuste mislukte in de late eifase. Op 6 mei werd hier nog een broedend vrouwtje op het nest waargenomen, maar op 15 juni was het nest verlaten. De oorzaak van mislukken is onbekend. Het paar in het Reutumerveen broedde succesvol en op 15 juni waren drie grote takkelingen aanwezig op het nest in een Zwarte Els. De Havik doet het goed in de objecten van Staatsbosbeheer, die in Noordoost-Twente in 2010 zijn onderzocht (240 ha). In totaal werden vijf bezette nesten gevonden, wat neerkomt op 2,1 pr./100 ha. In 1987 ontbrak de soort nog in het iets zuidelijker gelegen object het Gammelke met een oppervlakte van 112,2 ha (Klemann 1987), waar in 2010 al drie bezette nesten werden gevonden.

BUIZERD, 5 territoria

De Buizerd broedt gelijkmatig verspreid over het studiegebied. In totaal werden vijf bezette nesten gevonden. Slechts twee paren broedde succesvol, beide in de Reutumerweuste. Het exacte aantal jongen is altijd moeilijk in te schatten vanaf de grond, omdat de jongen zich bij onraad kunnen drukken. Het minimale aantal dat is gezien op het nest is weergegeven in tabel 4.

Opvallend is het mislukken van twee paren in de Weuste Maten, een relatief klein object. Oorzaak is onbekend. Er waren geen zichtbare klimsporen in de boom zichtbaar of andere tekenen van doelbewuste verstoring. Het paar in het Reutumerveen gedroeg zich het gehele seizoen zeer territoriaal bij een nest in een Zwarte Els. Het nest was wel opgebouwd met een aantal verse takken, maar er werden vermoedelijk geen eieren gelegd en met zekerheid zijn er geen jongen uitgevlogen.

KIEVIT, 2 territoria

Op een graslandperceel langs de Loomsweg in het Reutumerveen bevonden zich op 5 april en 6 mei twee paartjes Kieviten. Op 6 mei werd er fanatiek gealarmeerd door de oudervogels, ten teken dat er kleine jongen aanwezig moesten zijn.

HOUTSNIP, 2 territoria

De vochtige opgaande loofbossen in Twente zijn berucht om de hoge dichtheden aan Houtsnippen. De soort is onderzocht tijdens de avonduren van 15 juni, door op open plekken te gaan posten. Een goede indicatie voor de dichtheid van Houtsnippen is de frequentie waarmee baltsende mannetjes elkaar tegenkomen. De vogels achtervolgen elkaar dan tijdelijk en versnellen hun tsjedië-ritme. Alleen in de Reutumerweuste werd op twee verschillende plekken een baltsend mannetje waargenomen. De dichtheid lijkt minder hoog dan in de zuidelijker gelegen objecten, zoals in het Gammelke. Hier is relatief meer gemengd en droger bos aanwezig. In Reutum gaat het in hoofdzaak om natte elzenbroekbossen.

ZOMERTORTEL, 1 territorium

De vochtige Twentse bossen waren nog niet zolang geleden berucht om de hoge dichtheden aan Zomertortels. Inmiddels is de soort er vrijwel verdwenen, bijvoorbeeld in de nabijgelegen bossen van het Gammelke (Deuzeman 2011). Landelijk neemt de soort sterk af. Hier spelen de verslechterende omstandigheden in het overwinteringsgebied (kap van acacia-bossen), afschot van tienduizenden vogels per jaar op de trektocht naar het zuiden en tal van ongunstige -veelal- landbouwkundige ontwikkelingen in de

Tabel 4. Broedbiologische gegevens van de Buizerd in het Weuste Maten (Weust), Reutumerveen (Reuveen) en de Reutumerweuste (Reuweuste) in 2010.

Nestlocatie	Nestboom	Eieren	Jongen	Opmerkingen
Weust	Berk	+	0	Mislukt broedsel
Weust	Berk	+	0	Mislukt broedsel
Reuveen	Zwarte Els	?	0	Mislukt broedsel
Reuweuste	Zwarte Els	+	≥2	
Reuweuste	Zwarte Els	+	≥1	

broedgebieden. In de Reutumerweuste werd de soort vastgesteld in een wat rommelig struweel ten zuiden van de Weustendijk. Elders ontbrak de soort.

KOEKOEK, 1 territorium

Er werd één territorium vastgesteld van de Koekoek in de Reutumerweuste. De soort staat inmiddels op de Rode lijst en is landelijk ca. 45% afgenomen in de afgelopen 10-15 jaar. Belangrijke knelpunten zijn afname van waardvogels en afname van grote rupsen, het hoofdvoedsel van volwassen vogels.

BOSUIL, 1 territorium

De soort is onderzocht in de nacht van 15 op 16 juni. Alle objecten zijn bezocht en bij ieder object is op verschillende locaties het geluid afgespeeld met een recorder. In de Reutumerweuste reageerde een mannetje goed op het geluid ten zuiden van de Weustendijk. Op de andere locaties is ook het geluid afgespeeld, echter zonder respons.

GROENE SPECHT, 1 territorium

De aantallen zijn volgens de landelijke trend sinds 1990 verdubbeld tot verdrievoudigd. Ook wanneer we bedenken dat dit in feite deels herstel is – in veel gebieden stond de populatie rond 1990 op een dieptepunt – is dit een opmerkelijk positief beeld voor deze mierenspecialist. De grootste winst is bereikt buiten de echte bosgebieden: in agrarisch gebied met oudere bosjes, lanen en boomgaarden. De soort broedt hier in bosjes en beplantingen langs wegen en dijken, en foerageert er op enigszins extensieve weilandjes, grazige dijken, wegbermen, tuinen en boomgaarden. De soort houdt echter niet van te natte omstandigheden zoals de natte elzenbroekbossen in de onderzochte objecten. Hier was de Groene Specht schaars en werd alleen vastgesteld in de Reutumerweuste. De vogels bezetten een oude nestholte van een Grote Bonte Specht in een eik langs de Weustendijk.

KLEINE BONTE SPECHT, 3 territoria

De soort prefereert middeloude tot oude structuurrijke loofbossen met relatief veel dood hout, het liefst met bijmenging van een zachthoutsoort als de berk. Dit type bos is schaars in de onderzochte objecten. Elzenbroekbossen domineren en zijn wat minder in trek, vanwege het ontbreken van voldoende dood staand hout. In de Reutumerweuste is de soort dan ook vastgesteld in de oude eikenopstanden met relatief veel dood hout. In het Reutumerveen was overigens wel een territorium gevestigd in elzenbroekbos, dus het kan wel mits er voldoende bijmenging is met berk.

BOOMPIEPER, 8 territoria

De soort is vooral vastgesteld langs de randen van de extensieve schraalgraslandjes. De meeste territoria werden vastgesteld in de Reutumerweuste, maar in de Weuste Maten was de Boompieper ook goed vertegenwoordigd.

GEKRAAGDE ROODSTAART, 2 territoria

De Gekraagde Roodstaart is uitsluitend vastgesteld in de oudere structuurrijke bossen met eik van de Reutumerweuste. De soort ontbrak in de natte elzenbroekbossen.

GROTE LIJSTER, 5 territoria

De Grote Lijster was goed vertegenwoordigd in de Reutumerweuste. De kleinschaligheid met een diverse afwisseling van schraalgraslanden en bossen vormt een ideaal broedbiotoop voor de soort. In de overige twee objecten was de soort beduidend schaarser. Alleen in het Reutumerveen werd een aanvullend territorium gevonden.

SPRINKHAANZANGER, 1 territorium

Rick Ruis hoorde op 31 mei 2010 een Sprinkhaanzanger zingen in nat graslandperceel op de grens met struweel in de Reutumerweuste.

GRAUWE Vliegenvanger, 4 territoria

De soort is voornamelijk vastgesteld in oude structuurrijke loofbossen, veelal langs randen van kleine graslandjes (Reutumerweuste). Landelijk laat de soort een forse afname zien en is daardoor ook op de Rode Lijst geplaatst.

MATKOP, 5 territoria

De Matkop staat onder druk in Nederland en is recentelijk op de Rode Lijst geplaatst. Eén van de veel genoemde oorzaken hiervoor is het ouder worden van de bossen. In het studiegebied komt de soort voor in een lage dichtheid.

BOOMKLEVER, 5 territoria

De Boomklever zit landelijk de laatste jaren enorm in de lift, vanwege het ouder worden van de bossen. In de oude structuurrijke bossen met veel eiken in de Reutumerweuste is de Boomklever tamelijk algemeen. In de natte elzenbroekbossen ontbreekt de soort nog vrijwel geheel. Hier ontbreekt het aan voldoende dood hout en mindere bijmenging met berken en eiken.

WIELEWAAL, 1 territorium

De Wielewaal werd alleen vastgesteld in een droger perceel met gemengd loofbos van berken, elzen en

eiken in de Weuste Maten. Elders ontbrak de soort. Landelijk laat de soort een structurele afname zien.

KAUW, 1 territorium

Een paartje Kauwen hield zich op langs een oude Eikenlaan direct ten zuiden van de Stroveldsweg in de Reutumerweuste.

SPREEUW, 8 territoria

Spreeuwen werden geconcentreerd in kleine bolwerkjes aangetroffen in de Reutumerweuste (8 paar) en een los paar in het Reutumerveen. Ze broedden veelal in oude rottingsgaten of oude holten van Grote Bonte Spechten. De nesthoudende paren hielden zich vooral op langs de randen van de objecten. Eiken bleken veruit favoriet, maar er zat ook een paartje in een spechtengat in een dode den iets ten zuiden van de Stroveldsweg in de Reutumerweuste.

APPELVINK, 3 territoria

De soort is uitsluitend vastgesteld in de Reutumerweuste. Hier is voldoende ouder structuurrijk bos, met eiken en berken aanwezig.

GEELGORS, 4 territoria

In ieder deelobject werden Geelgorzen vastgesteld. De territoria waren gesitueerd in bosranden of bomenrijen in combinatie met extensieve schraalgraslandjes.

4.3. Overige fauna

Op de verspreidingskaarten in bijlage II worden de exacte locaties van de waarnemingen weergegeven. Er is niet gericht gezocht naar overige fauna. De verspreidingskaart geeft een beeld weer van uitsluitend toevallige waarnemingen.

In ieder object werden waarnemingen verricht van *Hazen*, die de open ruimtes met graslanden binnen de elementen benutten. *Reeën* bleken talrijk voor te komen. Een zichtwaarneming van het *Eekhoorn* werd verricht op 5 april langs de Loomsweg in het Reutumerveen. En een zichtwaarneming van de *Vos* werd gedaan op 15 juni iets ten noorden van de Weustbloemweg in het Reutumerveen, waar ook een koepelnest van een *Rode Bosmier* op vrijwel dezelfde locatie werd gevonden.

5. Evaluatie

Reutum is vooral op botanisch vlak van grote waarde vanwege de rijke flora op de schrale kleurrijke schraalgraslanden. Met name het Reutumerveen is uniek te noemen vanwege de typerende zeggensoorten, veenmossen en verschillende soorten orchideeën. Behoud en herstel van deze bijzondere vegetaties is van groot belang.

Voor vogels zijn deze graslanden van minder belang, al hebben ze een aantrekkingskracht op bosrandvogels zoals de Boompieper en Geelgors. De waarde van de objecten kenmerkt zich vooral in de vochtige opgaande structuurrijke loofbossen in relatie tot kleinschaligheid in de vorm van de afwisseling met de vele schraalgraslandjes. Kritische bosvogels zijn vastgesteld in de oude eiken-berkenbossen, die vooral te vinden zijn in de Reutumerweuste. De elzenbroekbossen zijn op dit moment nog minder

interessant, vanwege het ontbreken van voldoende dood. Met name in de eiken-berkenbossen komen diverse kritische holenbroeders voor, zoals de Kleine Bonte Specht en Boomklever. Dit geeft aan dat dit bos structuurrijk is en dat er voldoende dood staand hout aanwezig is. Het valt sterk aan te bevelen het huidige beheer voort te zetten en het bos ook in de toekomst met rust te laten.

Open ruimtes zijn vooral van belang voor bosrandsoorten en struweelsoorten. Het gaat met name om de kleinschaligheid met verspreide heggen, jonge loofhoutopstanden en braamstruwelen die interessant zijn voor soorten als Boompieper, Grasmus, Tuinfluiter en Geelgors. Het is van belang de kleinschaligheid en houtige opstanden in het landschap zoveel als mogelijk te behouden.

In de vochtige schraalgraslandjes van Reutum komen Pinksterbloem, Dotterbloem en in de schraalste delen Gevlekte Orchis (foto) voor, 1 juli 2010.

Samenvatting

In het voorjaar van 2010 werd in opdracht van Staatsbosbeheer regio Oost een broedvogelinventarisatie uitgevoerd in Reutum (80,2 ha) in Noordoost Twente. De inventarisatie had ten doel de betekenis van het gebied of delen daarvan voor broedvogels vast te stellen en eventueel beheer te evalueren. De inventarisatie beperkte zich tot zeldzame, schaarse en een selectie van algemene soorten. Reutum (80,5 ha) bestaat uit een drietal reservaten. Van noord naar zuid heten ze de Weuste Maten, Reutumerveen en de Reutumerweuste. De reservaten liggen in Noordoost-Twente, ten westen van het dorp Reutum en ten zuidoosten van Tubbergen. De reservaten kunnen gekarakteriseerd worden door een grote afwisseling van conflicten van natte elzenbroekbossen (hoog- en laagveenbos) en schrale kleurige schraalgraslanden.

Er werden vijf integrale inventarisatieronden uitgevoerd in de periode maart t/m juni. Er werd 27 uur en 48 minuten besteed aan veldwerk, wat neerkomt op 20,7 minuten per hectare.

In Reutum werden in totaal 48 vogelsoorten als waar schijnlijke of zekere broedvogel geregistreerd. Van 40 soorten zijn gegevens in het hele gebied verzameld, de overige acht behoren tot de (zeer) algemene soorten en van deze soorten is alleen de aanwezigheid genoteerd. In totaal zijn zes soorten vastgesteld die voorkomen op de Rode Lijst van bedreigde en/of karakteristieke vogelsoorten, te weten: Zomertortel, Koekoek, Groene Specht, Grauwe Vliegenvanger, Matkop en Wielewaal.

In de evaluatie wordt het belang van het Reutumerveen op botanisch vlak benadrukt, met de typerende zeggenssoorten, veenmossen en verschillende soorten orchideeën. Behoud en herstel van deze bijzondere vegetaties is van groot belang.

Voor vogels zijn deze graslanden van minder belang, de waarde van het gebied kenmerkt zich vooral in de vochtige opgaande structuurrijke loofbossen. Open ruimtes zijn vooral van belang voor bosrandsoorten en struweelsoorten. Het is van belang de kleinschaligheid en houtige opstanden in het landschap zoveel als mogelijk te behouden.

Literatuur

VAN BEUSEKOM R., HUIGEN P., HUSTINGS F., DE PATER K. & THISSEN J. (RED.) 2004. Rode Lijst van de Nederlandse broedvogels. Tirion Uitgevers B.V., Baarn.

DEUZEMAN S. 2011. Broedvogels van het Gammelke (NO-Twente) in 2010. SOVON-inventarisatierapport 2011/10. SOVON Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.

VAN DIJK A.J. & BOELE A. 2011. Handleiding SOVON Broedvogelonderzoek. SOVON Vogelonderzoek, Nijmegen.

KLEMANN M.C.M. 1987. De broedvogels van Saasveld-Gammelke in 1987. Consulentenschap Natuur, Milieu en Faunabeheer Overijssel.

VAN MANEN W. De broedvogels van de Sallandse Heuvelrug in 2008. SOVON-inventarisatierapport 2008/31. SOVON Vogelonderzoek Nederland, Beek-Ubbergen.

Bijlage I. Weersomstandigheden 2010

Het weer is van invloed op de activiteit van vogels en daardoor op de doelmatigheid van het inventariseren. Harde wind, neerslag en lage temperaturen zijn belemmerende factoren. Veel territoriale activiteit neemt ook af bij hoge temperaturen. Daarom wordt hier een korte beschrijving van het weer in het broedseizoen van 2010 gegeven aan de hand van de maandoverzichten van het KNMI. In tabel 2 zijn enkele variabelen samengevat.

Maart

Maart 2010 was een vrij zachte, droge en zonnige maand. De gemiddelde temperatuur van 5,9 ° C is normaal vergeleken met het langjarig gemiddelde van 5,6 ° C. De eerste tien dagen van de maand lag de temperatuur ruim beneden de normale waarden voor de tijd van het jaar waarbij ook nog sneeuwbuien in het midden en noorden van het land voorkwamen. Dit koude weer vormde het staartje van een uitzonderlijk sneeuwrijke winter. In totaal telde maart in De Bilt tien vorstdagen, tegen negen normaal. Na deze koude start van de maand liep de temperatuur op waarbij de tweede helft van de maand vrij zacht was. Vooral in het oosten van het land was het warm met temperaturen rond de 20 ° C. Met gemiddeld over het land 47 mm neerslag tegen 65 mm normaal, was maart vrij droog al sloot deze wel af met talrijke buien, lokaal met hagel en zware windstoten. Aan zee stond enige tijd een harde tot stormachtige wind. Van de KNMI-stations was Wilhelminadorp het natst met 69 mm en Terschelling het droogst met 23 mm. De maand maart was zonnig met landelijk gemiddeld 152 zonuren tegen een langjarig gemiddelde van 115 uren.

April

Met een gemiddelde temperatuur van 9,2 ° C tegen 8,0 ° C normaal, was april zacht. In totaal werden in De Bilt drie vorstdagen geregistreerd, tegen vier normaal. In het oosten van het land vroom het lokaal op negen dagen. Slechts twee dagen nadat het in het noorden van het land nog had gevoren, werd op 25 april de eerste zomerse waarde van 25,0 ° C in de oostelijke helft van het land gemeten. In totaal telde april in De Bilt drie warme dagen, tegen een langjarig gemiddelde van twee. In het zuidoosten van het land werden plaatselijk zes warme dagen geteld. Met gemiddeld over het land 246 zonuren tegen een langjarig gemiddelde van 162 was april een zeer zonnige maand: het staat op de derde plaats in de rij van zonnigste aprilmaanden sinds 1901. April was

een droge maand, alleen aan het begin vielen talrijke buien, lokaal met hagel en onweer. Gemiddeld over het land viel 27 mm tegen 42 mm normaal. De regionale verschillen in de hoeveelheid neerslag waren deze maand niet groot.

Mei

De maand mei 2010 was zeer koel (gemiddelde temperatuur van 10,3 ° C tegen een langjarig gemiddelde van 12,3 ° C), met een normale hoeveelheid neerslag en zon. In de vorige eeuw kwam een meimaand met zo'n temperatuur ongeveer eens per 15 jaar voor. Gedurende de eerste 19 dagen van de maand lag de temperatuur ver beneden het langjarig gemiddelde. Bovendien was er weinig ruimte voor de zon. Op sommige plaatsen kwam het achtereenvolgens op 13, 14 en 15 mei tot nachtvorst. Vanaf de 20e bleef de wind vaak uit het noorden waaien, maar er was meer ruimte voor de zon en de gemiddelde temperatuur lag rond of iets boven normaal. De hele maand telde vijf warme dagen tegen negen normaal. Er viel gemiddeld over het land 57 mm neerslag, gelijk aan het langjarig gemiddelde. In Maastricht viel de meeste neerslag, Zeeland bleef het droogst. Het landelijk gemiddeld aantal zonuren van 200 week maar weinig af van het langjarig gemiddelde van 209 uren. In het noordelijk kustgebied scheen de zon het meest.

Juni

Na een koele meimaand was juni 2010 zeer droog, zeer zonnig en warm. Met een gemiddelde temperatuur van 16 ° C tegen het langjarige gemiddelde van 14,9 ° C bleek juni een echte zomermaand. In De Bilt werden in totaal 21 warme dagen en negen zomerse dagen genoteerd tegen 12, respectievelijk vier normaal. In het zuidoosten van het land werd het op de 27e en 28e lokaal tropisch warm. Juni was een zeer droge maand met gemiddeld over het land 23 mm neerslag tegen 71 mm normaal. Vrijwel de complete maandsom neerslag viel tijdens de tweede week van de maand, toen een depressie het weer bepaalde. In de nacht van 8 op 9 juni trokken enkele buien over het land, lokaal met onweer. Op sommige plaatsen viel 10 tot ruim 40 mm neerslag. Ook ontstonden er enkele buien die slechts traag voorbij trokken. In Purmerend viel hierdoor op de 9e 74 mm neerslag. In Berkhout werd een windhoos waargenomen. Een groot aantal dagen van de maand verliepen droog. In De Bilt is slechts 18 mm gevallen waarmee juni 2010 op de vijfde plaats in de rij van droogste junimaanden sinds 1901 komt te staan. Het droogst was het in

delen van Brabant en Limburg en in de Achterhoek, met plaatselijk minder dan 10 mm. Met gemiddeld over het land 265 uren zonneschijn tegen 192 normaal was juni zeer zonnig.

Juli

Juli 2010 was zeer warm en zeer zonnig met een normale hoeveelheid neerslag. De gemiddelde temperatuur was 19,6 ° C tegen 17,1 ° C normaal. De maand eindigde daarmee op de vijfde plaats in de rij van warmste julimaanden sinds 1901. De maand juli begon zeer warm met af en toe pittige onweersbuien,

lokaal vergezeld van hagel en zeer zware windstoten zoals in de avond en nacht van 11 juli. Vanaf de derde week van juli daalde de temperatuur naar normale waarden voor de tijd van het jaar. Gemiddeld over het land viel 76 mm neerslag tegen een langjarig gemiddelde van 70 mm. Zeeland was het droogst, het noordoosten het natst. In een strook van Brabant naar Groningen viel op veel plaatsen meer dan 100 mm, lokaal zelfs 150 tot 170 mm. Gemiddeld over het land was juli zeer zonnig met 258 zonuren tegen 201 normaal. De zon scheen het minst in het zuidwesten van het land in tegenstelling tot het noordoosten.

Tabel 2. Enkele weersvariabelen (Nederlands gemiddelde) in de periode maart-juli 2010, op basis van gegevens van het KNMI. De afkorting Ref staat voor de referentiewaarden (langjarig gemiddelde).

	Gem. temp °C	Ref	Neerslag in mm	Ref	Zonneschijn in %	Ref	Wind (m/s)	Ref
Maart	5,9	5,6	47,1	64,7	41	31	4,8	5,4
April	9,2	8,0	27,4	44,5	59	39	4,3	4,9
Mei	10,3	12,3	57,1	57,1	41	43	4,0	4,5
Juni	16,0	14,9	23,0	70,9	53	38	3,5	4,4
Juli	19,6	17,1	76,3	69,7	51	40	3,6	4,3

Bijlage II. Verspreidingskaarten per soort

In het voorjaar van 2010 werd in opdracht van Staatsbosbeheer regio Oost een broedvogelinventarisatie uitgevoerd in Reutum (80,5 ha) in Noordoost Twente. De inventarisatie had ten doel de betekenis van het gebied of delen daarvan voor broedvogels vast te stellen en eventueel beheer te evalueren. De inventarisatie beperkte zich tot zeldzame, schaarse en een selectie van algemene soorten.

In Reutum werden in totaal 48 vogelsoorten als waarschijnlijke of zekere broedvogel geregistreerd. Van 40 soorten zijn gegevens in het hele gebied verzameld, de overige acht behoren tot de (zeer) algemene soorten en van deze soorten is alleen de aanwezigheid genoteerd. In totaal zijn zes soorten vastgesteld die voorkomen op de Rode Lijst van bedreigde en/of karakteristieke vogelsoorten, te weten: Zomertortel, Koekoek, Groene Specht, Grauwe Vliegenvanger, Matkop en Wielewaal

Sovon Vogelonderzoek Nederland

Postbus 6521
6503 GA Nijmegen
Toernooiveld 1
6525 ED Nijmegen
T (024) 7 410 410

E info@sovon.nl
I www.sovon.nl

